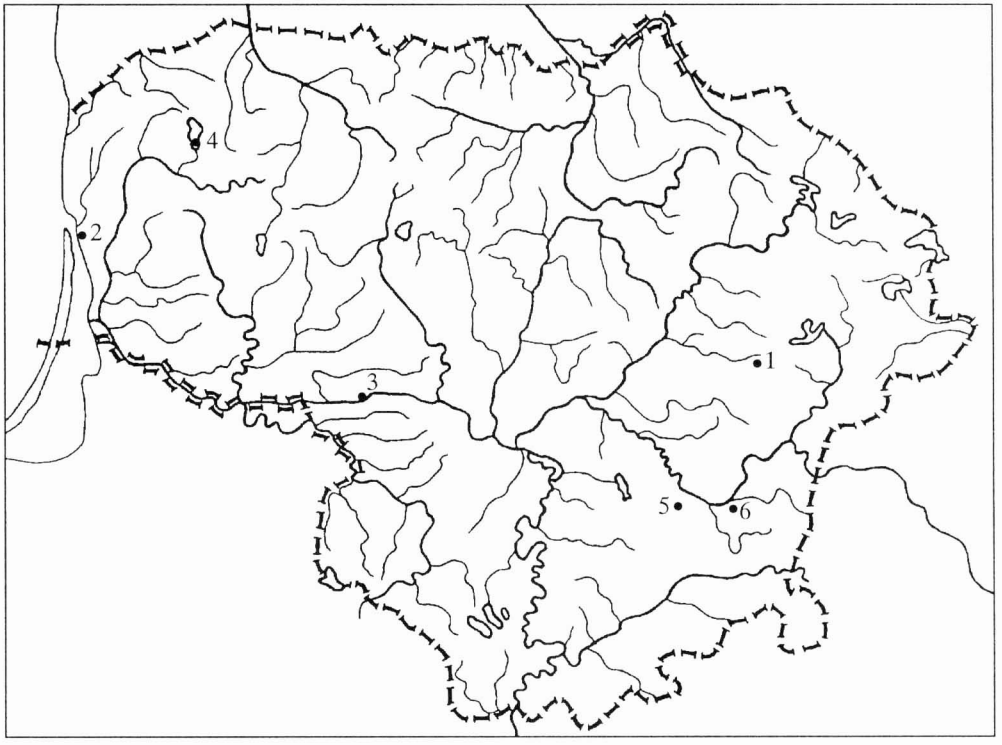
VI. PILYS



56 pav. Pilys:
Fig. 56. Castles:

1 – Baltadvaris, 2 – Klaipėda, 3 – Panemunė, 4 – Plateliai, 5 – Trakai, 6 – Vilnius.

BALTADVARIO PILIAVIETĖS TYRINĖJIMAI

Albinas KUNCEVIČIUS

Baltadvario piliavietė (A 893 P) yra Molėtų r., apie 6 km nuo Videniškių miestelio, upės kilpoje, Siesarties kairiajame krante.

Tai apie 120x200 m dydžio plotas su mūrinių pastatų griuvėsiais. Istorikų nuomone, Videniškių ir Giedraičių apylinkės – tai dalinės Giedraičių kunigaikštystės branduolys. Dvaras, vadintas Mūriniais Videniškiais, buvo įtvirtintas iki 1585 m. Jo statybose dirbę kviestiniai meistrai iš Švedijos. Pylimais apjuostoje pilyje stovėjo du dviaukščiai mūriniai pastatai su vartais, požeminiai sandėliai (pylimuose), mediniai ir ūkiniai pastatai. XVII a. pradžioje už Š vartų, Siesarties apjuostame plote, buvo pastatyti puošnūs dvaro rūmai, įkurtas renesansinis sodas. XVII a. viduryje visas dvaro kompleksas buvo rekonstruotas, mūrai nutinkuoti ir nubaltinti. Nuo to laiko Videniškiai pradėti vadinti Baltadvariu. Gynybinės reikšmės netekusio komplekso savininkai nuo XVII a. antrosios pusės dažnai keitėsi, o nuo 1695 m. atiteko Vilniaus misionierių vienuolynui.

Piliavietės archeologiniai tyrimai pradėti 1999 m. Tada darbai buvo vykdomi piliavietės PV ir PR pakraštyje ir pylime. Aikštelės pakraštyje aptiktas apie 0,5 m storio XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis, nustatyta, kad pylimas neturėjo papildomų mūro ar medinių konstrukcijų. Ištirtas 29 m^2 plotas.

2000 m. piliavietėje buvo ištirti 4 plotai – iš viso 108 m^2. Piliavietės Š pylimo pakraštyje surasta spėjamo gynybinio griovio vieta, į Š nuo rūmų, prie Siesarties aptikta buvusio medinio dvaro pastato vieta, P piliavietės pakraštyje pavyko aptikti buvusio žemių pylimo vietą, o pilies kiemo V pakraštyje surasta pavienių brūkšniuotos keramikos fragmentų.

2001 m. ištirtas 10x10 m plotas, jo V riba sutampa su 2000 m. tirto ploto II riba, o kv. 5–6/E–K yra 1999 m. tyrinėtas plotas. Visame plote kultūrinio sluoksnio storis – iki 0,4–0,5 m. Surasta buitinės keramikos fragmentų, datuotinų pilies egzistavimo laikotarpiu (XVI a. antroji pusė – XVII a.).

2002 m. tyrinėta Baltadvario piliavietės Š žemės pylimo išorinė ir vidinė pusė, t. y. perkasos abipus pylimo, maždaug 40 m į R nuo buvusio mūrinio rūmų pastato. Pylimo išorinėje pusėje (plotas I) ištirtas 10x3 m plotas. Pylimo vidinėje pusėje (II plotas) – 7x3 m.

Plote I kv. 4–6/A–C nuo gylio H_{abs} 93,40 m iki maždaug H_{abs} 92,70 m gylio surastas beveik ištisinio molio sluoksnis. Greičiausiai jis supiltas kasant griovį ir pilant pylimą. Tai tarsi patvirtina ir pavieniai stamboki akmenys, surasti pylimo pašlaitėje. Tokiu atveju iškasta prieš pylimą griova buvo apie 1 m gylio ir iki 2 m pločio. Plote II kultūrinio sluoksnio storis – tik 0,4–0,5 m, jokių papildomų statinių pėdsakų šioje vietoje, pylimo vidinėje pusėje, nepastebėta.

Dauguma radinių – keramikos ir pavieniai koklių fragmentai. Tai glazūruota ir neglazūruota Naujųjų laikų keramika, tradicinė

ir juodoji (kelios šukės) keramika, datuotina XVI –XVII a. Indai glazūruoti peršviečiama arba matine žalia, geltona, ruda glazūra, dažniausiai glazūruotas indų vidus. Kokliai būdingi XVII a., dauguma jų plokštiniai, keletas karnizinių bei karūnėlė. Visi jie puošti augaliniu ornamentu, keli fragmentai – herbinių koklių dalys. Kokliai dengti žalia glazūra arba neglazūruoti. Herbinių koklių fragmentai gali būti datuojami XVII a. viduriu.

EXPLORATION OF BALTADVARIS CASTLE SITE

In 2002 in the Baltadvaris castle site (Molėtai district) on both sides of the defensive rampart two areas (the total area – 51 m^2) were explored. Outside the defensive rampart, a ditch, 1 m deep and up to 2 m wide was found where the earth for the rampart was taken off. Among the finds there were fragments of hand-thrown pottery and tiles dated to the 16th–17th centuries.

TYRINĖJIMAI TRAKŲ SALOS PILYJE

Birutė LISAUSKAITĖ

2002 m. rudenį Trakų salos pilyje (57 pav.) buvo ištyrinėtas 105,4 m^2 plotas. Panduso, skirto neįgaliesiems, ir laiptų teritorijoje atlikti archeologiniai tyrimai (33 m^2). Priešgaisrinio vandentiekio bei pėsčiųjų takų teritorijoje atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai (72,4 m^2 plote).

2002 m. archeologinius tyrimus sąlygojo projekto sprendiniai. Buvo numatyta įrengti pandusą prie priešpilio R gynybinės fosos sienos V pusės ir trikampių kazematų. Čia ištirtas plotas 1 ir šurfas 1 (58 pav.).

18 m^2 dydžio plote 1 archeologiniai tyrimai buvo atlikti tik iki projektinio panduso aukščio, t. y. 0,4–0,8 m nuo esamo priešpilio kiemo paviršiaus. Siekiant ištirti gynybinės pilies sienos mūro techniką bei jos statybos etapus buvo iškastas šurfas 1.

Atlikus tyrimus įrengiamo panduso, skirto neįgaliesiems, teritorijoje galima teigti, kad priešpilio kiemo Š dalis dabar yra 0,6 m aukščiau už autentišką kiemo lygį, kuris buvęs H_{abs}152,20 m. Gynybinės sienos mūro dalis buvusi virš tuometinio kiemo paviršiaus su tvarkingomis akmenų mūro rišimo siūlėmis. Tarp akmenų eilių dėtos sveikos plytos, stambios jų dalys arba smulkios duženos. Pamatinė gynybinės sienos dalis mūryta tarpus tarp akmenų kyliuojant skaldytais akmeniniais kyliais arba smulkiais akmenimis. Jos pamatinė dalis išplatinta nuo sienos plokštumos apie 0,6 m.

Pagal šurfe 1 rastos buitinės keramikos fragmentus išlikusį kultūrinį sluoksnį galima datuoti XV–XVI a.

Antrame tyrimų etape atlikti tyrimai ardant senuosius laiptus ir įrengiant naujus. Tačiau išlikusio kultūrinio sluoksnio fragmentai buvo rasti tik įrengiamų laiptų vietoje prie priešpilio ŠV bokšto (plotas 2; 59 pav.).

Ploto 2, esančio šlaite prie V kazematų, viršutinėje dalyje, kv. 1A rastas 20 cm storio permaišytas sluoksnis, priešpilio kiemo paviršiuje suformuotas įrengiant apželdintą šlaito viršutinę dalį.

Kv. 1,2A, H_{abs}153,28, H_{abs}152,76 m rastas 0,2 m storio ir 1,3 m ilgio kultūrinio sluoksnio fragmentas. Tai intensyvus juodos